

onde woord en
enhangen, wor-
eer"; een leer,
aan wordt, een
gedrukt worden
daarin slagen
hts één enkele
mysteriën, een
t God geopen-
inhoud in zóó-
ontdekken, de
eleinden bloot-
ste Paedagoog,
dient van onze
voorts al zijn
lelijke wijsheid
veranderlijken
lkander tegen-
nde, en toene-
worden vern
eenvoudige,
geloovig aan-
gen. Verstaan
wetenschappes-
arom den ge-
r wetenschap-
ten samen te
len" der open-
ste gedachten,
kelijkheid-van-
drdt. Zeggen is
t wordt mede-
de wordt ook
erkt. Zou dat
oudig geschie-
n het heil, en
penbaring van
openbaringsge-
ggen: „recht-
an minder tot
tijd, van den
dat handelen
K. S.

LIJK LEVEN

en beschouwd

En vallen wij-
ste (vanwege

sooveel scheef-
ng. Ze maakt,
over iemand,
ook al heeft
van bepaalde
het probleem
daarvan her-

laar een extra
makkelijk ge-
alles en nog
naak in den
als het fari-
kelijk in, de
en inzinking
en wist: ons
en de vraag,
elchen, en te
or geplaatst?
weten: alles
agen, en het-
en status quo
ij velen wre-
sten begripen
oet ons eerst
e kunnen ge-
punt van art.
eidenheid" in
nooit de kana-
n groote ka-
i. Het gevaar
men zich on-
en willen ge-
enen als met
even.
er zijn vrucht-
ten nog met
egen de A.R.
erkelijkt was,
rapport van
g tot art. 36
van dat arti-
landkerken
en zoo meer
het rollen te
te conferentie
ee te maken
; het is toch
hans ligt, ge-

aandacht op
van ons Stu-
15, Kampen)
(thans ds)

D. Deddens verschenen is over artikel 36; op grond van onderscheiden historische en andere argumenten loopt het uit in de vraag: wanneer gaan we dit weer belijden?

Wat nu het amsterdamsche convent betreft: geconstateerd werd, dat de bekende schrapping niet algemeen gevolgd is. In Nederland schrapte men wel; in Amerika (Chr. Ref. Ch.) is men er nog over aan het denken; in Zuid-Afrika is men er tegen. De rapporterende commissie wierp de idee eener vervangingsformule (voor de geschraptte woorden) op; Honig's bezwaar was in 1905, dat men wel een stuk had weggenomen uit het lichaam van art. 36, doch niet iets positiefs er voor in de plaats gesteld had. Zulk een vervangingsformule zou dan althans op dit punt eenige bevrediging kunnen schenken; hoe de inhoud wezen zou, is natuurlijk nog weer een zaak apart.

Ook op dit punt schijnt een nadere formulering in overweging genomen te zijn en het oordeel van anderen, die de Nederl. Geloofsbelijdenis aanvaarden, te zullen worden gevraagd. Allicht krijgen we dus nog gelegenheid, erop terug te komen.

Intusschen blijkt uit een en ander, dat de kritiek op de schrapping en op het bekende rapport van 1905, dat daartoe den stoot gaf, alleszins urgent is. Het Amersfoortsche Congres heeft ook op dat punt vruchtbaar gewerkt. Ons blad hoopt op de zaak terug te komen.

K. S.

Theologische Hoogeschooldag

In aansluiting op de mededeelingen betreffende onzen Theol. Hoogeschooldag in 't nummer van 5 Augustus kunnen wij u thans nog het volgende mededeelen. Van verschillende sprekers ontvingen wij via Prof. Dr. K. Schilder bericht over welk onderwerp zij hopen te spreken.

Ds G. van Dooren te Enschede heeft als onderwerp gekozen: „FIDES QUERIT INTELLECTUM”

Ds G. Hagens te Rotterdam-Hillegersberg zal spreken over: „KERKHERVORMING”.

Ds C. Stam te Ermelo over: „HET WOORD WERKEN LATEN”.

Over welk onderwerp Prof. B. Holwerda en Prof. Dr. H. J. Jager zullen spreken, blijft nog een verrassing. Zoo mogelijk zullen we het u t.z.t. mededeelen.

We herhalen de data: Dinsdag 27 September, des avonds half acht D.V. Bidstond, waarin voor ons hoopt op te treden Ds J. Groen Jr te Groningen; Woensdag 28 September D.V. onze Theologische Hoogeschooldag.

Reeds hebben een behoorlijk aantal „busbazen” kaarten aangevraagd. Zij zullen zoo spoedig mogelijk worden gezonden. Willen de andere „busbazen” niet te lang wachten met het aanvragen van kaarten? Hoe eerder wij weten hoeveel broeders en zusters er ongeveer komen willen, des te beter kunnen wij onze verdere maatregelen nemen. De commissie ter voorbereiding en de commissie ter uitvoering van onzen Schooldag willen ieder gaarne een „dak boven het hoofd” en een behoorlijke zitplaats bezorgen.

Ook de broeders en zusters, die niet met een gezelschap komen, verzoeken wij dringend een kaart aan te vragen.

Vorig jaar kon de commissie, dank zij de gastvrijheid en vriendelijkheid van „de Kamper broeders en zusters”, aan meer dan 900 personen onderdak verleen. Dat vereischt heel wat werk. Mogen wij daarom aan die bezoekers van Bidstond en Schooldag, die reeds vorige jaren in Kampen hebben gelogeerd, verzoeken, bij hetzelfde logiesadres aan te vragen om logies. Zij, die geen logies-adres in Kampen hebben kunnen aanvragen bij den pedel der Theol. Hoogeschool, Broederweg 15, Kampen.

J. BOS.

De broederliefde geproefd

In „Eenigheid des Geloofs” van 29 April j.l. las ik de nieuwste bijdrage tot verwarring der geloovigen, aangeprezen door F. Dresselhuys, V.D.M.

De classis Maastricht van de (gebonden) Gereformeerde Kerken verzoekt aan de Particuliere Synode aan de eerstkomende Generale Synode het verzoek te willen doorgeven „uitnodigingen te willen richten aan alle andere Gereformeerde Kerken in ons vaderland, die de drie Formulieren van Eenigheid hebben en handhaven, alsook aan Geref. groepen binnen de Nederl. Herv. Kerk, of zij willen deelnemen aan een Conferentie, zo mogelijk in de loop van het jaar 1950, teneinde, onder de onmisbare zegen des Heeren, door gezamenlijke, broederlijke inspanning en bespreking van jongere en oudere kwestie's, te komen tot meerdere eenheid van alle geref. belijders in ons land”.

Zonder op dit classicale verzoek thans in te gaan, wijs ik, om mijn kennelijk afwijzende houding te motiveeren, nu op één merkwaardigheid. Onze kerken worden hier aangediend als Geref. Kerken, die de drie formulieren van eenigheid hebben en handhaven. Als lid van één dier kerken meen ik dat deze classis dit terecht van ons beweert. Maar..... dat beweren is verrassend, gezien de vergadering die het uitspreekt. Een der predikanten in onze kerken is toch ds H. J. Schilder. We hebben eerder reeds moeten constata-
teeren, dat dr A. de Bondt hem beschuldigt van evi-

dente afwijking der belijdenis. Niettemin is ds Schilder tot op vandaag predikant in volle rechten, terwijl nog niemand er zelfs maar aan dacht hem aan te klagen wegens het door dr de Bondt aangeduide feit. Van tweeën één: of ds Schilder wijkt niet af, of onze kerken handhaven de belijdenis niet. Maar aangezien, tot vandaag toe, ook genoemde classis van oordeel is, dat de toenmalige candidaat H. J. Schilder terecht van den kansel is geweerd, mag deze classis t.a.v. onze kerken niet beweren dat de formulieren van eenigheid gehandhaafd worden. En daarom alleen al moet deze verkldaring verwarrend genoemd worden.

Het heeft zin dat nadrukkelijk te constateeren, want het lijkt me niet misplaatst te veronderstellen dat bewonderaars van „Oosterbeek” deze verklaring met ingenomenheid zullen begroeten. Ongetwijfeld zullen ze zeggen: zie het maar, van synodocratische zijde laat men geen middel onbepoofd om de geslagen breuk te heelen. Bij ons echter is men niet van plan ook maar eenigermate tegemoetkomendheid te betoonen. Dat bleek wel uit het besluit van de Generale Synode niet opnieuw deputaten voor de samenspreking te benoemen.

En zoo schijnen de donkere wolken zich weer samen te pakken boven het kerkplein, terwijl die, veroorzaakt door „Oosterbeek”, nog niet eens verdwenen zijn. Dat er moeilijkheden te verwachten zijn, kun — meen ik — meer dan voldoende blijken uit het volgende.

In een artikel, „Roepers-polemiek” getiteld, geeft „De Wachter” van 20 Mei j.l. een overdruk van een uiting, die ds J. Schelhaas Jzn publiceerde in „De Roepers” van 30 April. Ds Schelhaas voelde zich n.l. geroepen zijn grieven kenbaar te maken t.a.v. het feit, dat er momenteel onder ons zijn die zeggen: dat de kerk niet gescheurd is. Hij voorzagt zijn klacht dan ook van het sprekende opschrift: „Weer wat nieuws”.

Nu worden in dat stukje zulke kennelijke onjuistheden gedebiteerd, dat ik het dit keer louter tijd- en papier-verspilling acht zelfs maar een bescheiden poging te wagen deze onwaarheden te weerleggen. Dat neemt echter niet weg, dat ik, vanwege een zeer bepaald aspect, toch iets over dat stukje wil zeggen.

De laatste maanden dat ds B. A. Bos verantwoordelijk redacteur van „De Wachter” was, verzuimde hij vrijwel geen gelegenheid om uiting te geven aan zijn grondigen afkeer van den „toon” in het merendeel der artikelen die in „De Reformatie” verschenen. Nog meer toonde hij zich gegriefd over de, volgens hem, zeer onbroederlijke wijze waarop de hoogleraren Schilder en Deddens zich verzetten tegen hem.

Over den „toon” van een artikel, onverschillig wie de schrijver is, valt dikwijls te twisten. Men zal mij wel willen toegeven, dat de reacties voor een groot deel samenhangen met den aanleg van den lezer; ook hier valt soms over smaak niet te twisten.

Waar echter de zakelijke inhoud van een artikel onaanvechtbaar is, daar mag de „toon”, zelfs al zou men dien niet geheel bevredigend achten, toch geen beletsel vormen terdege rekening te houden met hetgeen daarin werd opgemerkt.

Het is een bedenkelijk verschijnsel dat en onder de synodocratie en bij ds Bos en de zijnen, de bezwaren (al of niet terecht) tegen den „toon” van een artikel moeten dienen om zich te onttrekken aan de rechtmatige klem van hetgeen in dat artikel werd opgemerkt.

Vandaar dat ik er naar streef, voor zoover in mijn vermogen ligt, rechtmatige aanmerkingen op mijn „toon” te ontgaan, al vlei ik me niet met de hoop het in dat opzicht iedereen naar den zin te maken. En vandaar ook de toegepaste methode de vorige maal (dr de Bondt bestrijdend); eerst de nuchtere feiten en pas daarna de logische en onafwendbare conclusie.

Men zou, redelijkerwijze verwachten, dat ds Bos e.s., die zich zoo beklagen over het geringe betoon van broederliefde in onze kerkelijke pers, althans in dit opzicht een schoone uitzondering op den kwalijken regel zouden vormen en dus zóó liefdevol zouden schrijven, dat het zelfs een nuchter lezer de tranen van ontroering naar de oogen zou doen dringen.

Wie, aldus onderstellend, het bedoelde stukje van ds Schelhaas leest, zal zich bedrogen achten, om het maar zachtvaardig uit te drukken.

Ten bewijze deze twee citaten:

„Dat de Kerk niet gescheurd zou zijn, het is je reinste dwaasheid zolets te zeggen. De Kerk is wel gescheurd. Het is weer de redeneerkunst, dat is de Wordverlating, waardoor men tot zulke wonderlijke conclusies komt: de Kerk is niet gescheurd. Men weet zelf niet meer, wat men zegt. Een spreekt een dwaze gedachte uit en de duizenden herhalen ze zonder nadenken”.

Het komt me voor, dat ds Schelhaas zich zeer be-
slist uitdrukt, zoo in den trant van: een kind kan de feiten constateeren.

Datzelfde kind kan echter ook constateeren dat ds Schelhaas niet liefdevol schrijft. Immers, het uitgebrachte requisoit parafraseerend, vind ik het volgende:

1) Degenen in onze kerken die gelooven dat de kerk in 1944 gescheurd werd, maar ook weer geheeld in de vrijmaking, dank zij Gods genade, zijn Wordverlaters.

Opmerking: Als ds Schelhaas de betrokken personen kent, laat hij ze noemen en, waar het zulk een ernstig feit betreft, in den kerkelijken weg aanklagen.

Waar is de gemeente?

Ge ontmoet voortdurend mensen, die onwrikbaar in de meening verkeerden, dat bij gebroken kerkgemeenschap de gemeenschap der heiligen gelukkig voortgaat. Wijlen Dr K. Sietsma heeft ze ook gekend. In zijn boekje „Ons algemeen christelijk geloof” voert hij hen sprekende in: „Ja, de Kerk is verdeeld, maar er is gelukkig ook nog een gemeenschap der heiligen; daar doen we het dan maar mee”.

Nog onlangs heeft iemand — althans volgens een krantenverslag — op een vergadering van het Christelijk Nationaal Vakverbond betoogd, dat er in het C.N.V. bij verbroken kerkgemeenschap tusschen zijn leden toch nog gemeenschap der heiligen is: „Ook hier”. — In het vakverbond wel te verstaan — „verwachten we al onze zaligheid in Christus Jezus”.

Men zou den geachten spreker — hij komt uit den hoek, waar men anderen nog wel eens van simplicisme beschuldigt — zoo simplicissime of langs den neus weg wel eens wat willen vragen. „Zijn zaligheid verwachten”, dat wordt in de Nederlandsche Geloofsbelijdenis gezegd van de tot de kerk vergaderde geloovigen, tot de kerk „dewelke is een heilige vergadering der ware Christgelooovigen, alle hunne zaligheid verwachende in Jezus Christus”. Maar is nu ook overal, waar men zijn zaligheid verwacht in Jezus Christus de Kerk? In een christelijk huwelijk verwachten man en vrouw beide al hun zaligheid in Jezus Christus. Maar is daarom het huwelijk de geloofsgemeenschap, de kerk, de gemeenschap der heiligen? En indien ja, — des neen! — is dan ook ieder van wat staat of qualiteit hij zij, schuldig zich bij dat huwelijk te voegen? We maken waarlijk geen grapjes!!!

Heeft de C.N.V.-redenaar gelijk, is het waar, dat ik in het C.N.V. de gemeenschap der heiligen ontmoet, dan ben ik van wat staat of qualiteit ook, schuldig mij daarbij te voegen, „dienende den opbouw der broeders, naar de gaven, die hun God verleend heeft, als onderlinge lidmaten eenszelfden lichaams”. Want dat laatste is de beoefening van de gemeenschap-der-heiligen.

We zijn naar het antwoord benieuwd.

We gelooven, dat men ditmaal wel niet over simplicisme zal zuchten.

Men zal ditmaal wel klagen over logicisme.

Wel ja!

Als het eene sluitzegel niet past, dan plakt men rustig het andere!

Maar we hebben nog een vraag.

Tot de beoefening van de gemeenschap der heiligen behoort ook, dat we als onderlinge lidmaten eenszelfden lichaams op elkander acht geven tot opscherping der liefde en der goede werken; dat we onzen broeder in het hart niet haten, dat we de zonde in hem niet verdragen, dat we hem naarstig berispen; dat we, indien onze broeder gezondigd heeft, hem bestraffen onder vier oogen; als hij ons niet hoort, nog één of twee met ons nemen en indien hij ons dan nog geen gehoor geeft, handelen we naar het gebod: zeg het der gemeente (Hebr. 10: 24, Levit. 19: 17, Matth. 18: 15-17).

Nu zouden we den C.N.V.-redenaar de vraag willen stellen: indien ge een kerkelijk van u gescheiden broeder, met wien ge in het C.N.V. de gemeenschap der heiligen meent te beoefenen, als hij gezondigd heeft bestraft en hij u, noch u met één of twee getuigen hoort, waar is dan de gemeente, aan welke ge het zeggen moet?

We stellen deze vraag niet om iemand „logisch” vast te zetten.

Maar we stellen deze vraag in allen ernst.

Want we gelooven, dat de broeders, die zoo heel gemakkelijk van „gemeenschap-der-heiligen” spreken in hun christelijke organisaties niet alleen niet verstaan, wat de Schriften omtrent deze gemeenschap en omtrent de kerk leeren, maar dat ze óók de breuk der dochter Mijns volks heelen op het lichtst, doordat zij den leemen wand pleisteren met looze kalk.

Daarmee is de heilige algemeene christelijke kerk niet gediend.

En — o ironie! — ook het C.N.V. niet!

Ook dat C.N.V. moet het van zijn „vrienden” maar hebben!

D. E. C.

Ik neem bedoelde „dwaasheid” ook voor mijn rekening!

2) „Men” — alweer dat Irritante gedoe niét man en paard te noemen — staat domweg te raaskallen (d.i. niet weten wat men zegt).

3) „Duizenden” (heeft ds Schelhaas ze geteld?) zeggen, als redeloos vee, „ja” op alles wat „men”, al raaskallend, pleegt uit te brengen.

Ieder die nog steeds zijn vreugde vindt in het feit dat er, ná kerkscheurende actie, weer vergaderend werd gewerkt in de vrijmaking, mag zich, op gezag van ds Schelhaas, rekenen tot de groote schare die geen eigen meening heeft.

Nu waren we al wat gewend op dit gebied. Bekend

was immers al de slagzin: als K. S. zegt $2 \times 2 = 7$, dan zegt 80 pct. der vrijgemaakten: dat klopt. Dat aantal is van dezelfde orde van grootte als de „duizenden“ van ds. Schelhaas.

Dat we bij zijn exclamatie niet aan een onbesuisde uitbarsting van woede hebben te denken blijkt wel uit het tweede citaat, den laatste regel van zijn artikel:

„De periode van twee maal twee is zeven is blijkbaar allang voorbij. Het is nu al: twee maal twee is zevenhonderd zeven en zeventig“.

In de psychologie heeft een volwassene die niet weet dat $2 \times 2 = 4$, een dusdanig laag intelligentiequotient, dat hij wordt gerekend tot de debielen of imbecielen. Volgens ds. Schelhaas zijn er dus in onze kerken „duizenden“ die te beschouwen zijn als debiele, c.q. imbeciele geloovigen.

Dat oordeel zou nog eenigszins te dragen zijn als ds. Schelhaas de moeite genomen had te bewijzen dat zijn beschuldiging op goede gronden berustte.

Dat stukje van ds. Schelhaas werd geplaatst in een blad, waarvan ds. Bos verantwoordelijk eindredacteur is. Niettemin wisselt ds. Bos druk vriendelijke handdrukken met ds. Toornvliet, toch waarlijk niet iemand die zich binnenuit tegenover ons uittelt in zijn blad „De Strijdende Kerk“, en schrijft hij zeer minzame briefjes aan dr. J. Ridderbos, die ook al niet overvloedig van liefde voor leden onzer kerken, en conferereert hij met een derde, die zich publiek zeer kwalijk uitlaat over zijn collega H. J. Schilder.

Da Bos mag dan wel denken dat we (ik heb het over die 80 pct.) onze hersens niet gebruiken — misschien wel een nette formuleering voor „botterikken“ — we zijn toch nog niet gek. In de jaren 1936-'44 probeerden anderen prof. Schilder en anderen bij ons stinkende te maken en zoo van ons te isoleren, gelukkig te vergeefs; vandaag zullen ds. Bos e.s. het nog eens probeeren.

Ik heb niet de minste behoefte prof. Schilder en/of anderen te presenteren als de onfeilbare leiders van vandaag; „leiders“ hebben al genoeg ellende in de kerk gebracht én daarbuiten. Maar ik houd er heelemaal niet van als onze voorgangers door de modder worden gehaald, omdat ze de daden van ds. Bos niet goedkeuren. Zoolang ds. Bos, en anderen met hem, vriendelijke woorden en daden presteert aan de „overzijde“, en onwaarheid spreekt, c.q. doet spreken tegen zijn huisgenooten des geloofs, zoolang moet hij niet denken dat ik hem zal prijzen vanwege zijn „toon“.

En temeer niet waar het voor velen niet eenvoudig is direct de juiste houding te vinden in moeilijkheden die hij zelf heeft helpen doen ontstaan, en anderzijds K. S. en anderen, steeds uitvoerig hun standpunt hebben uiteengezet. En niet zelden: $2 \times 2 = 4$. Punt. Klaar.

Het zou al te dwaas zijn om op grond van dit har-

telijk betoon van broederliefde van den kant van ds. Schelhaas en Bos te concludeeren: conferenties à la Oosterbeek zijn verwerpelijk. Maar nu ons een nieuwe, herziene en sterk vermeerderde uitgave van „Oosterbeek“ staat te wachten is het goed te weten hoe de zaken staan. Ik hoop later nog te kunnen aantoonen, dat niets meer getuigt van onnadenkendheid (om in stijl te blijven!) dan confereren à la Oosterbeek. Misschien dat het ook duidelijk zal worden aan hen die vandaag beweren wel te weten dat $2 \times 2 = 4$. Maracaibo (Venezuela).

Drs. J. M. ZINKSTOK.

„Verzegeling“ van Geesteswerk in ons

Dr. A. de Bondt, in zijn apologie der synode, en corresponderenden aanval op den candidaat van 1944, haalt van dr. v. d. Linde nog een uitspraak aan. Ze luidt aldus: „In dien zin zijn de sacramenten toch wel degelijk ook de verzegeling van het werk van den Heiligen Geest in ons en niet maar van de belofte ervan“.

Tot zoover dr. v. d. Linde; diens woorden fungeren dan als appendix op de bewering van dr. de Bondt, dat de candidaat van 1944 zich „noga!“ van Calvijn distancieert. We zouden nu wel graag hebben gezien, dat dr. de Bondt ons verteld had, wat dr. v. d. Linde wel zou bedoeld hebben met de woorden „in dien zin“. Plus: met 't woord „verzegeling“. We tasten dienaangaande in het lichtledige, en moeten dus maar zelf op verkenning uit.

Nu kunnen we dr. v. d. L. de eere geven, dat hij althans ons duidelijk maakt, dat hij het over volwassenen heeft. „Den Doop bedienend zonder voorhanden geloof (buiten den kinderdoop) is een goddelooze ontheiliging“, zegt hij, in zijn vrij overzicht van Calvijn's meening (184). En vlak daarop: „De H. Doop, recht ontvangen, d.w.z. IN HET GELOOF, is de verzekering, dat de vergeving der zonden geheel de onze werd en dat de wedergeboorte begonnen is“ (185). „In het geloof“, maar daar komt nu juist alles op aan. In het geloof ontvangen, dat doen volwassenen.

Conclusie: wie tusschen Calvijn en den in 1944 van den preekstoel geweerdten candidaat verschil ziet, en dan dit aantoonen kan, dien zal ik een knap man achten. Ik zie er alweer niets van.

K. S.

„Een sacrament der wedergeboorte

We moeten nog eens bekijken, hoe de door dr. de Bondt te hulp geroepen dr. v. d. Linde zijn bewijspiaatsen uit Calvijn geeft. Hij noemt 40, 492; 48, 182; 7, 500.

In 40, 492 staat evenwel een en ander, dat dr. de B. juist in zijn qualiteit van apologete zijner synode, voorzichtig had kunnen maken. Om te beginnen lijkt het voor synodale ooren erg moot, misschien wel wat al te mooi: ge vindt daar sprake van een „sacrament der wedergeboorte“. „Synodale“ theologie? Wacht nog even: „sacra-

ment“ en „sacrament“ zijn twee. U dacht aan den kinderdoop, en u woudt alvast de mooie plaats noteeren? Nog even wachten: Calvijn bedoelt met „sacrament“ dezen keer..... den sabbath. Die sabbath is „sacrament der wedergeboorte“. Ik acht het niet uitgesloten, dat ik Calvijn hier begrijp; maar dan begrijp ik ook, dat dr. de B. met sacramenten iets anders dan Calvijn bedoelt.

En dan nog wat. Ik geloof niet, dat Calvijn nu zeggen wil, dat het ontvangen van den sabbath bij alle ontvangers onderstelt hun geschiede wedergeboorte, laat staan, deze zelf als geschied bezegelt.

En nog iets. Calvijn zegt daar zoo'n echt „vrijgemaakt“ zinnetje (lachen overbodig). Hij neemt een loopje, moet u weten, met de leer van den vollen en niet vollen doop: de doop zou volgens synodale redeneering van destijds „vol“ zijn als er geloof was, inwendige aanwezige genade. Anders was hij niet vol. Houd op, zegt Calvijn: sacramenten (en nog steeds is Calvijn bezig over Ezech. 20:20 (den sabbath heiligen!) houden altijd hun natuur: de doop is een bad van wedergeboorte, al zou ook de gehele wereld (ja, ja, de helle) ongeloofig wezen; het avondmaal IS gemeenschap des lichaams en des bloeds van Christus, al zou er geen enkel vonkje (ook dat niet eens) van geloof in de wereld wezen.

Me dunkt, dat kon zoo staan in de Verklaring van Gevoelen der als kettters in 1944 uitgeworpenen. Anti Praedadvies. En anti De Bondt-Weggemans. En ook anti dr. v. d. Linde, die hier, naar ik meen, Calvijn niet begrijpt.

K. S.

„Wederzijdsche overeenstemming noodig

Het wordt ons toch wel wat gortig. Nu komt dr. de B. na vijf jaar op een allang tot zijn arbeid ingeganeen candidaat af, onder redactie van praeses en praeadviseur der dit verhinderen willende synode, en beroept zich op dr. v. d. Linde. Hij, dr. de B., vindt daar een mooi zinnetje: dat nl. de sacramenten (pas op voor dat woord, zie boven) in een bepaalden zin (!) verzegeling zijn van het Geesteswerk in ons, niet maar van de belofte ervan. Dr. de B. drukt het af, en ik kan het begrijpen, het lijkt zoo meé-nens „synodaal“. Een streep komt ook nog eronder bij dr. v. d. Linde — want die polemiseert tegen dr. Oorthuys; deze „scheidt“ naar het heet, Gods genade in ons, én Gods belofte; en dr. v. d. Linde meent nu, dat dr. Oorthuys scheidt, wat Calvijn onafscheidelijk acht.

Nu, dan moeten we maar eens letten op de bronnen. Eerste plaats is: 40, 492. Het is den auteur blijkbaar te doen om de uitspraak (de anti-synodale, zeiden we al), dat de doop een bad der wedergeboorte IS, ook al is „de heele wereld“ ongeloofig. Het schijnt, dat dr. v. d. L. dat zoo leest: de heele wereld min dan de wedergeborenen leden der kerk. Ik lees het zoo, als het er staat. Een preek is een preek, al wordt ze gehouden in de hel. En een doop is een doop, al staan ze allemaal tot vlak bij het doopvont kauwgum te bewerken (zulke zijn er, afgezien van dat gum, geweest) of — te grinsen. Ik wou, dat dr. de B. den candidaat, die niet „over zichzelf“, maar over de kerken, en de classis Den Haag, en dus over dr. de B. zelf

dat dide stude ve we het c lige cla scriptum

Om te bath var 20:20, 2 sacramen Wel, God werking sabbath a maar na- God helc niet zel loof en schorst,). Da cramente, Geestes, aangebod waarden" vijn niet tusschen is (zou c al eens c Wel, de gen, hun der mens al is de Maar, al als ons gaat het Voorloc 1944 in d de heeren

„G

Nu we zig waren heeft uit na te gam hij naar v Controle Soins d „het saer en avondr king in d Neon, d Maar w gebed nu zegelt en kerk, al c van Chris Bekende Maar ze Want bath) moe afzonderl ken). Verp kan daar bizonder w keer). D. 20:12. Ge volken (ge den? vraa met één Net, of je Cock. Em Christus g zou Calvij ping. Of i nen zegge matie. Dat is, s iets uit he uit het da zien van z zegeld als waarloze Hoe hee Door de zijn en e enkomstig In dien afzondering thans de V duwachtige dergeboort Daar hee dat door e nog altijd Goddelooze held“ van die „waar een ongeloe sacrament Zij vergat, als in art. bij de lect zich kunne bath ontva sabbath m de mensche la sacrame ook, dat he van de mo de wereld veraken. 20:12.

Een dag de kerk, d feit: de Ge aan de kerk Het oude v ken, toen t tel). De ag hij een zich

Verslag van een reis naar West-Borneo.

III

Woensdag 7 April zijn we 's morgens per jeep naar het 15 km verder gelegen Loehabang gereden, om vandaar verder te voet naar Rantau te gaan. Naar deze plaats is ds. Bergstra niet mee geweest, want toen hij de jeep achteruit wilde zetten om haar naast den weg te parkeren, weigerde plotseling de motor. In Loehabang troffen we een paar vrouwen uit Rantau, die in Loehabang vruchten en akkerproducten aan de markt gebracht hadden. In de manden, waarin die producten vervoerd waren, werden nu de door ons meegebrachte Amerikaansche kleeren gestopt. De vrouwen heschen de manden op den rug, waarbij die manden werden opgehangen aan een over haar voorhoofd loopenden band, zoodat zij onder het gaan de handen vrij hadden. Terwijl ds. Bergstra hulp ging halen om de jeep op gang te brengen, ging ik met Silitonga en de vrouwen op weg naar Rantau, ongeveer een uur gaans. In deze kampong, die uit Dajaks bestaat, woont de gehele bevolking in één roemah pandjang, hetgeen letterlijk „lang huis“ beteekent. Het huis rust op palen, de vloer bevindt zich ongeveer twee meter boven den grond. Het is ongeveer 40 à 50 meter lang en 5 à 6 meter breed. De halve ruimte wordt in beslag genomen door een drie meter breede gemeenschappelijke galerij, die zich uitstrekt over de gehele lengte. Langs een primitieve trap, bestaande uit een boomstam met inkepingen, kwam ik in deze galerij, waar de bewoners, voor zoover zij niet buitenshuis aan het werk zijn, overdag verblijf houden. De orang kaja, het kamponghoofd, en de aanwezige mannen kwamen mij begroeten en in een kring op den vloer hebben we toen onder het genot van een kopje water en een cigaret, door mij aangeboden, een poosje zitten praten. De andere helft van het „huis“ bestond uit een twintigtal kamertjes, die dienen tot nachtverblijf voor één of soms voor twee gezinnen. Een eindje verderop in de galerij was een oude blinde man bezig met boombast kloppen. Hoewel de menschen wel eenig textiel bezitten, wordt ook nog boombast als kleeding gebruikt. Ik heb een kikkje mogen nemen in het kamertje van den orang kaja. Orang kaja, de gewone titel van kamponghoofd in deze streek, beteekent letter-

lijk „rijke man“. Ik denk evenwel, dat een uit'rager voor den geheelen rijkdom van dezen man niet meer dan een paar kwartjes gegeven zou hebben. Ik zag een oude verroeste trapnaaimachine, die vermoedelijk in geen jaren gebruikt was en een goedkope wandklok. Die laatste had de orang kaja indertijd gekregen van zendeling Breman in ruil voor zijn laatste gesneden kop. Het geheel maakte een armoedigen, vervallen indruk.

In de buurt van dat vervallen huis staat op een open terrein een landschapsschoonheid, dat er heel wat netter uitzag. De schoolgoeroe J. Lidin ontvangt zijn salaris als onderwijzer van de overheid. 's Zondags gaat hij voor in de samenkomst der „gemeente“. Na afloop van ons bezoek aan het „langhuis“ werd in één der lokalen van dat schoolje een bijeenkomst gehouden, waaraan ongeveer 70 menschen deelnamen, voor het grootste deel kinderen. De opgegeven gezangen werden over het algemeen door de kinderen goed meegezongen. Evenals op de andere plaatsen verwekte het uitdeelen van de meegebrachte kleeding nogal eens hilariteit. De vrouwen, die de goederen gedragen hadden, mochten het eerst kiezen. Verder was het een heele toer, om daarna zooveel mogelijk ieder een passend stuk te geven. Verscheidene Amerikaansche dames hadden blijkbaar gemeend haar Dajaksche zusters bij te kunnen maken met oude afgedankte dametassen. Veel succes hebben ze daarmee niet gehad, want die tassen waren niet bepaald gewild. Bij ons vertrek werden we een eindweegs uitgeleide gedaan door een gedeelte van de jeugd. Goeroe Lidin ging heelemaal mee naar Loehabang. Da Bergstra was niet meer aanwezig. Op de passar (markt) hebben we toen eerst een kop koffie gedronken en wat pisang gegeten, waarna we een paar fietsen gehuurd hebben om onzen tocht voort te zetten. We moesten dien dag n.l. ook nog naar Sanggau. Gelukkig kwamen we na een paar honderd meter ds. Bergstra met de jeep tegen, zoodat de fietsen teruggebracht konden worden, terwijl de tocht per jeep vervolgd werd. Da Bergstra vertelde, dat de carburator en de benzineleiding heelemaal verstopt geweest waren door de verontreinigde benzine, die 's morgens in Singkawang ingenomen was. Het laten schoonmaken van tank, benzineleiding en carburator en het halen van nieuwe benzine had ds. Bergstra verscheidene uren in beslag genomen.

Ons volgende bezoek gold Sanggau, ongeveer 8 km ten Z.O. van Singkawang. Ook deze plaats kon niet

heelemaal per jeep bereikt worden, het laatste gedeelte moest te voet afgelegd worden, echter slechts een half uur, dus niet zoo ver als naar Rantau. In Sanggau was het schoolgebouw kwistig met palmbladeren en bloemen versierd. Ook hier waren weer een 70 menschen verzameld, waaronder veel kinderen. Onder de aanwezigen bevonden zich enkele jeugdige Chinezen, o.a. een paar meisjes van ongeveer 15 jaar, die lippenstift en rouge gebruikt hadden, hetgeen bij Chinezen een gewoon verschijnsel is. Gedurende mijn verblijf in West-Borneo is er in Pontianak een babytentoonstelling gehouden. Ik ben er niet heen geweest, maar heb mij laten vertellen, dat de Chineesche moeders haar peuters met rouge e.d. hadden opgemaakt. Van de Dajakkinderen in Sanggau waren er verscheidene, die min of meer Chineesche trekken vertoonden. De samenkomst hier had het gewone verloop. Echter werden ons na afloop tweemaal verfrisschingen aangeboden, eerst op echt oostersche wijze, daarna op nagemaakt westersche wijze. Terwijl de menigte de school erliet, werd door één der mannen aan ons drieën elk een onrijpe klapper aangeboden, waarvan met een kapmes een kleine schijf was afgesneden, zoodat wij de daardoor ontstane opening slechts aan onzen mond behoefden te zetten, om den inhoud naar binnen te laten loopen. Nadat wij ons volgedronken hadden, wilden wij afscheid gaan nemen en vertrekken, maar de jonge hulpgoeroe, die in Sanggau de leiding heeft, vond dat niet goed. Hij noodigde ons uit met hem mee te gaan naar zijn dichtbijstaande woning. Wij wilden hem niet teleurstellen en voldeden aan zijn verzoek. Nadat we een poosje in zijn woning hadden zitten praten werd ons een glas thee voorgezet. De Maleische naam voor dien drank is „ajer téh“. Letterlijk vertaald beteekent die laatste uitdrukking „theewater“, maar men bedoelt er den gereedgemaakte drank mee en niet wat wij theewater noemen. In dit geval leek de ons voorgesette „ajer téh“ meer op theewater dan op thee. Het was goed bedoeld en als zoodanig hebben wij het gewaardeerd en genoten. Maar toen werd het dan ook tijd om op te breken, wilden we niet door de duisternis overvallen worden. Voor de derde maal diende de pasanggrahan te Singkawang ons tot nachtverblijf en den volgende dag bereikten we zonder tegenslag Pontianak. De eerste tournee op West-Borneo was voorbij.

Een volgend maal hoop ik iets te kunnen vertellen van mijn verdere ervaringen.

C. C. DE VRIES.